

ዳኞች:- ተገኔ ጌታነህ
 ዳኝ መላኩ
 ተሻገር ገ/ሥላሴ
 አልማው ወሌ
 ዓሊ መሐመድ

አመልካች:- አቶ ሰሚር ሱሩር - ጠበቃ በፀሎት መኮንን ቀረቡ

ተጠሪዎች:- 1. ወ/ሮ ስንዱ ዱባለ - አልቀረቡም

2. አቶ መርሀዕድቅ ድጋፌ - ቀረቡ

መዝገቡን መርምረን የሚከተለውን ፍርድ ሰጥተናል፡፡

ፍ ር ድ

ጉዳዩ የቀረበው አመልካች የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤትና የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሰጡት ውሳኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ በሰበር ታይቶ እንዲታረምልኝ በማለት ስላመለከቱ ነው፡፡ የክርክሩ መነሻ አመልካች ለፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት ያቀረቡት ክስ ነው፡፡ አመልካች በአዲስ አበባ በልደታ ክፍለ ከተማ ቀበሌ 05/08 በቤት ቁጥር 441 በንግድ ፈቃድ ቁጥር 03/01/3/00/69/95 የሚያካሂዱትን የንግድ ድርጅት በብር 200,000 (ሁለት መቶ ሺህ ብር) ተጠሪዎች ጥቅምት 28 ቀን 2000 ዓ.ም በተፃፈ የውል ሰነድ ሽጠውልኛል ተጠሪዎች ብር 40,000(አርባ ሺህ ብር) በቼክ ተቀብለው ወስደዋል፡፡ ቀሪውን ብር 160,000(መቶ ስልሳ ሺህ ብር) የንግድ ድርጅቱን ሽያጭ በውልና ማስረጃ ፈርመውና ባለሀብትነቱን ተጠሪዎች ሲያስተላልፉ ሊከፈላቸው ተስማምተናል፡፡ ሆኖም ተጠሪዎች (ተከላሽ) በውሉ መሠረት ለመፈፀም ፈቃደኛ ሳይሆኑ በመቅረታቸው ተከላሾች (ተጠሪዎች) የሸጡት ድርጅት ከዕዳና ዕገዳ ነፃ አድርገውና ማናቸውም አስፈላጊ ፎርማሊቲ አጠናቀው እንዲያስረክቡና መቀጫውንም እንዲከፍሉ ውሳኔ ይሰጥልን በማለት ክስ አቅርቧል፡፡

ተጠሪዎች በሥር ፍርድ ቤት በተከላሽነት ቀርበው ከላሽ (አመልካች) በውሉ ላይ አልፈረሙም ውሉም ሲደረግ አልነበሩም፡፡ የቅድሚያ ክፍያው በወቅቱ አልተፈፀመም፡፡ ውሉ በውል አዋዋይ ፊት ያልተደረገ በመሆኑ ህጋዊ ውጤት የለውም፡፡ ከላሽ የበኩላቸውን ግዴታ እንዲወጡ በደብዳቤ ተጠይቀው ፈቃደኛ ባለመሆናቸው ውሉ መፍረሡን አሳውቀናቸዋል፡፡ ከላሽ ውሉን በግድ የማሳወቅ ሀሳብ ያላቸው መሆኑን አስቀድመው ያላሳወቁን በመሆኑ ውሉ በግዴታ ይፈፀምልኝ በማለት ክስ ማቅረብ አይችሉም በማለት ተከራክረዋል፡፡ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍርድ ቤት የግራ ቀኙን ክርክርና ማስረጃ ከመዘነ በኋላ አመልካች በውሉ ላይ በወኪላቸው በአቶ ሰብሀ ሱሩር አማካኝነት የፈረሙ ስለሆነ በአመልካችና በተጠሪ መካከል ውል አለ፡፡ ሁለተኛ ተጠሪ አመልካች

ዕፈው የሰጧቸውን ቼክ ባንክ ወስደው መንዘረዋል። ስለዚህ የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውል ተዋዋዮች ስምምነታቸውን የሰጡበት ውል ነው። ውሉ በዕሁድ የተደረገ ስለሆነ በህጉ የተቀመጠውን ፎርም ያሟላ ነው። ሆኖም ከሳሽ አመልካች በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2331 ንዑስ አንቀፅ 1 መሠረት ውሉ በግዴታ እንዲፈፀምለት የሚያስገድድ ስለመሆኑ ለሻጭዎች (ተጠሪዎች) ያልገለፀ በመሆኑና ውሉ የተለየ ጥቅም የሚያስገኝ መሆኑን ያሳስረዳ በመሆኑ የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውሉ እንዲፈፀምለት ከሳሽ (አመልካች) የመጠየቅ መብት የለውም በማለት የአመልካችን ክስ ውድቅ አድርጎታል። አመልካች በዚህ ውህኔ ቅር በመሰኘት ይግባኝ ለፌዴራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት አቅርበዋል። የከፍተኛው ፍርድ ቤት የሥር ፍርድ ቤት ውህኔ የህግ ወይም የፍሬ ጉዳይ ስህተት የለበትም በማለት በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 337 መሠረት ይግባኝን ሰርዞታል።

አመልካች መጋቢት 18 ቀን 2001 ዓ.ም በተፃፈ የሰበር አቤቱታ ተጠሪዎች የንግድ ድርጅቱን የሚያስረክቡት እስከ ህዳር 28 ቀን 2000 ዓ.ም ድረስ ነው፤ የአመልካች ወኪል ተጠሪዎች ገንዘቡን ተቀብለው የንግድ ድርጅቱን እንዲያስረክቡ በምስክርነት ፊት ጠይቀዋል። ተጠሪዎች ታህሣሥ 10 ቀን 2000 ዓ.ም ውሉን አፍርሠናል በማለት ደብዳቤ የፃፉት መጀመሪያም ያሰቡበት ጉዳይ ነው። የውሉ መፈፀሚያ የጊዜ ገደብ ስለሚታወቅ ማስጠንቀቂያ መስጠት አስፈላጊ አልነበረም። የተከፈለው ብር 40,000 አላግባብ በዝምታ ታልፏል። ስለሆነም የበታች ፍርድ ቤቶች ውሉን በግዴታ ለመፈፀም ለመጠየቅ አመልካች አይችልም በማለት የሰጡት ውህኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት ያለበት ስለሆነ ይታረምልኝ በማለት አመልክተዋል። ተጠሪዎች በበኩላቸው በቃል ባቀረቡት ክርክር የበታች ፍርድ ቤቶች አመልካች ውሉ በግዴታ ለመፈፀም ልዩ ጥቅምና ፍላጎት ያላቸው መሆኑን አለማስረዳታቸውንና ውሉ በግዴታ እንዲፈፀም ለመጠየቅ የሰጡት ማስጠንቀቂያ አለመኖሩን በማረጋገጥ የሰጡት ውህኔ መሠረታዊ የህግ ስህተት የለበትም በማለት መልስ ሰጥተዋል። አመልካች በቃል የመልስ መልስ አቅርበዋል።

ከሥር የክርክሩ አመጣጥና በሰበር የቀረበው የዕሁድና የቃል ክርክር ከላይ የተገለፀው ሲሆን እኛም መዝገቡን መርምረናል። መዝገቡን እንደመረመርነው የበታች ፍርድ ቤቶች የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውል በግድ እንዲፈፀም አመልካች ለመጠየቅ አይችሉም በማለት የሰጡት ውህኔ በአግባቡ ነው ወይስ አይደለም ውሉ በግዴታ አይፈፀምም ቢባል አመልካች ለተጠሪዎች የከፈሉት ብር 40,000 (አርባ ሺህ ብር) በተመለከተ ውህኔ ሃይሰጡ ማለፋቸው ተገቢ ነው? ወይስ አይደለም? የሚሉት ጭብጦች መፈታት ያለባቸው ሆነው አግኝተናቸዋል።

1. የመጀመሪያውን ጭብጥ ለመፍታት የሽያጭ ውልን በግዴታ ስለመፈፀም የተደነገጉት ድንጋጌዎች ይዘት መንፈስና አላማ መመርመር አስፈላጊ ሆኖ አግኝተነዋል። በመርህ ደረጃ ገዥ ሻጭ የሽያጭ ውሉን በግድ እንዲፈፀምለት ለመጠየቅ የሚችለው ውሉ ልዩ የሆነ ጥቅም የሚያስገኝለት ሆኖ ሲታየው እንደሆነ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2329 ይደነግጋል። ገዥው በሽያጭ ውሉ ላይ ልዩ ጥቅም አለው የሚባለውና የሽያጭ ውሉን ሻጭ በፍርድ ሀይል ተገድዶ እንዲፈፀም ፍርድ ቤቶች ለመወሰን የሚችሉት የሽያጭ ስምምነት የተደረገበት ዕቃ በልማድ ምትክ ሊገዛበት የማይቻል የሆነ እንደሆነ ወይም የተባለውን ምትክ ለመግዛት ገዥው ላይ ከፍ ያለ ወጭና ችግር የሚያስከትልበት የሆነ እንደሆነ መሆኑን የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2330 ይደነግጋል። አመልካች የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውሉ ልዩ ጥቅም የሚያስገኝላቸው መሆኑንና የንግድ ድርጅቱ ምትክ ሌላ የንግድ ድርጅት መግዛት የማይችሉ ስለመሆናቸው ወይም ሌላ የንግድ ድርጅት ለመግዛት ቢሞክሩ ከፍተኛ ወጭና ችግር የሚያስከትልባቸው ስለመሆኑ ፍሬ ጉዳይ የማጣራትና ማስረጃ የመመዘን ሥልጣን ላለው ፍርድ ቤት በክላቸው እንዳልገለፁ ማስረጃ በማቅረብም እንዳላስረዱ የሥር ፍርድ ቤት በሰጠው

ውሳኔ አረጋግጧል። አመልካች የሽያጭ ውሉ በግድ እንዲፈፀም ለመጠየቅ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2329 እና በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2330 የተደነገጉት ሁኔታዎች መኖራቸውን የማስረዳት ግዴታ ያለባቸው ሲሆን አመልካች ይህንን ግዴታቸውን ያልተወጡ መሆኑን በቦታች ፍርድ ቤቶች ተረጋግጧል። በመሆኑም የቦታች ፍርድ ቤቶች የሰጡት ውሳኔ ውለታን በግድ ስለመፈፀም በፍታብሔር ህግ ቁጥር 1778፣ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2329 እና በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2330 ድንጋጌዎችን መሠረት ያደረገ በመሆኑ በዚህ በኩል አመልካች ያቀረቡትን ክርክር አልተቀበልነውም።

ከዚህ በተጨማሪ የንግድ መደብር ሽያጭ ውሉ እስከ ህዳር 28 ቀን 2000 ዓ.ም የሚፈፀም ስለመሆኑ የአመልካችና ተጠሪዎች ባደረጉት ውል የተገለፀ ቢሆንም የሽያጭ ውሉ በግዴታ እንዲፈፀምለት የሚፈልገው ገዥ ውሉ በግዴታ እንዲፈፀምለት የማስገደድ ሀሳብ ያለው መሆኑን ለሻጭ ካልገለፀ ውሉን በፍርድ ሀይል ተገድዶ ሻጭ እንዲፈፀም በደረግ መብቱን እንደሚያጣ የፍታብሔር ህግ ቁጥር 2330 ንዑስ አንቀጽ 1 ይደነግጋል። አመልካች በዚህ ድንጋጌ መሠረት ማስጠንቀቂያ ያልሰጠ መሆኑንና ይልቁንም ተጠሪዎች ውሉን አፍርሰናል በማለት ቀድመው ለአመልካች በዕሉፍ ያሳወቁ መሆኑ በሥር ፍርድ ቤት ተረጋግጧል። ከዚህ በተጨማሪ በአመልካችና በተጠሪ ውል ላይ የተገለፀው የጊዜ ገደብ በፍታብሔር ህግ ቁጥር 2331 ንዑስ አንቀጽ 2 የተደነገገውን ጥብቅ መሥፈርት የሚያሟላ አይደለም። ይኸም በመሆኑ የቦታች ፍርድ ቤቶች የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውሉ በግዴታ እንዲፈፀምላቸው አመልካች የመጠየቅ መብት የላቸውም በማለት የሰጡት ውሳኔና የደረሱበት መደምደሚያ የህግ ስህተት የሌለበት ነው በማለት ወስነናል።

2. ሁለተኛውን ጭብጥ በተመለከተ አመልካች በቼክ ብር 40,000 (አርባ ሺህ ብር) ለተጠሪዎች የክፍሉና ሁለተኛው ተጠሪ ቼኩን በገንዘብ መንዘረው ከባንክ የወሰዱ መሆናቸው በሥር ፍርድ ቤት አንስተው አመልካች የተከራከሩበት ሲሆን ተጠሪ ይህንን በመካድ የሰጡት መልስ የለም። ስለሆነም አመልካች ብር 40,000 የክፍሉ መሆኑን በፍታብሔር ሥነ ሥርዓት ሕግ ቁጥር 235 መሠረት ያመኑ መሆኑን ግራቶች ካደረጉት ክርክር ለመገንዘብ ችለናል። የሽያጭ ውሉ በግዴታ ሊፈፀም አይገባውም ከተባለ ተከራካሪዎች ውሉ ከመደረጉ በፊት ወደ ነበሩበት እንዲመለሱ ማድረግና ለውሉ አለመፈፀም ኃላፊ የሆነው ተዋዋይ ሌላኛው ተዋዋይ ወገን የደረሰበትን ኪሣራ የመተካት ኃላፊነት እንደሚኖርበት ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 1815 እና ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 1790 ድንጋጌ ለመረዳት ይቻላል።

አመልካች ውሉ በግዴታ የማይፈፀም ከሆነ በአማራጭ ውሉ ባለመፈፀሙ የደረሰበትን የኪሣራ መጠን በመግለፅ ተጠሪዎች ኪሣራ እንዲከፍሉት የቀረበው የዳኝነት ጥያቄ የለም። በዚህ በኩል አመልካች ያልጠየቁት ዳኝነት በመሆኑ በውሉ መሠረት ባለመፈፀሙ ተጠሪዎች የሚከፍሉት ካሳ የለም። ሆኖም ተጠሪዎች ከአመልካች በቼክ ተቀብለው የወሰዱትን ብር 40,000 (አርባ ሺህ ብር) ለአመልካች የመመለስ ግዴታ ያለባቸው መሆኑ ከፍታብሔር ህግ ቁጥር 1815 ንዑስ አንቀጽ 1 ድንጋጌ የተደነገገ በመሆኑ የቦታች ፍርድ ቤቶች ተጠሪዎች ከአመልካች የወሰዱትን ብር 40,000(አርባ ሺህ ብር) እንዲከፍሉ አለመወሰናቸው መሠረታዊ የሆነ የህግ ስህተት ያለበት ሆኖ አግኝተነዋል። ስለሆነም ይህንን የውሳኔ ክፍል ብቻ በማሻሻል ተጠሪዎች ለአመልካች ብር 40,000(አርባ ሺህ ብር) የመክፈል ግዴታና ሀላፊነት አለባቸው በማለት ወስነናል።

ው ሣ ኔ

1. የፌዴራል የመጀመሪያ ፍርድ ቤትና የከፍተኛ ፍርድ ቤት የሰጡት ውሣኔ ተሻሽሏል።
2. ተጠሪዎች የንግድ ድርጅት ሽያጭ ውሉን በግዴታ እንዲፈፀሙ አይገደዱም በማለት ወስነናል።
3. ተጠሪዎች ለአመልካች ብር 40,000(አርባ ሺህ ብር) ይክፈሉ በማለት ወስነናል።
4. በዚህ ፍርድ ቤት የወጣውን ወጭና ኪሣራ ግራ ቀኝ ለየራሳቸው ይቻሉ። መዝገቡ ወደ መዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ